

Almanach

För Året
Efter Frälsarens Christi Födelse,
1849.

Till STOCKHOLMS Horisont,
belägen wid 59 grad. 20 $\frac{1}{2}$ min. Polhöjd.
Efter

Hans Kongl. Maj:ts

Nådigste stadgande,
med uteslutande privilegium,
utgifwen af

Det Wetenskaps-Akademi.

Stockholm, P. A. Norstedt & Söner.

Er. säljes, häftadt och kluret, för 4 Skillingar B:ko.

Förteckning på de marknader, som hållas i Norrsta till Sverige gränsande orter år 1849.

Skibotten i Lyngens Prästegjeld	d. 16	Jan.
Pillehammer eller Wignæs	d. 23	Do
Christiania	d. 6	Febr.
Drammen	d. 13	Do
Skien	d. 27	Do
Boskøp i Alten-Lalvigs Prästegjeld	d. 5	Mars
Grundseth i Etverums do	d. 6	Do
Bevanger	d. 6	Do
Kongsberg	d. 6	Do
Skibotten i Lyngens Prästegjeld	d. 16	Do
Sleipnæsledingsberg i Röödo do	d. 26	Juni
Throndhjem	d. 26	Do
Hjörnledingsberg i Alstahoug Prästegjeld	d. 3	Juli
Lilrum i Brönö do	d. 10	Do
Nærøbjergget i Nærø Prästegjeld	d. 17	Do
Christiansand	d. 28	Aug.
Værdalsören i Værdals Prästegjeld	d. 25	Sept.
Veblungsnæset i Gryttens do	d. 2	Oct.
Mælen i Overhaldens do	d. 2	Do
Throndhjem	d. 2	Do
Christiansand	d. 9	Do
Stavanger	d. 30	Do
Skibotten i Lyngens Prästegjeld	d. 12	Nov.
Boskøp i Alten Lalvigs do	d. 26	Do
Carlsbotten i Varangerbunden i Næstebj Prästegjeld, till den tid i slutet af November eller i December månad, som af fogden årligen bestämmes.		
Bevanger	d. 10	Dec.

Om Linnrötning.

Förre årets almanach innehöll en berättelse om linnodlingen i ett af de främmande länder, der den bedrifwes med största omsorg och framgång. Wi wilja nu här lemna en kort beskrifning på det sätt, hwarpå man i samma land verkställer linnets rötning.

Det finnes så wäl i Sverige som i andra länder hufwudsakligen twenne sätt för linnets rötning, nemligen Landrötning och Wattenrötning. Wi skola betrakta hwardera särskilt.

1. Landrötning.

Denna verkställes på det sätt, att linn, som förut blifwit skildt från sina fröknoppar, utbredes helt tunt på en i möjligaste mån tio och jern gräswall, och blifwer der liggande från 3 till 9 weckor, allt efter som wäderleken är mera eller mindre warm och fuktig. Ju kallare och torrare wäderlek, ju långsamare linnrötning. Rötningens fullbordan wisar sig när basen (linntågan) med lättbet skiljer sig från stängeln, särdeles i toppen, der rötningen går långsamt. Det upptages då, ställes i så kallade "kapeller" d. w. s. små skylar att torkas, och sedan det wäl blifwit torrt, införes der.

Det landrötta linn får wanligen mycken mjukhet, men deremot en mera mörk färg än det wattenrötta, och då den sidan af stielken som är wänd åt jorden, för blifwer rött än den öfre sidan, så blifwer rötningen sällan jern. Smarta punkter uppstå på stängeln, hwilka åfwen genomtränga tagan, och göra den på dessa ställen skr. Man gifwer dertöre wanligen företrädet åt

2. Sjö- eller Wattenrötningen.

Denna rötning delar sig åter i twenne, nemligen rötningen i stillastående och rötningen i rinnande watten.

a) Rötningen i stillastående watten anses mindre fördelaktig än i flytande. Den går wiserligen fortare (på 3 till 12 dagar), men faran att linet skall skadas, är wida större än i det flytande wattnet. Detta sätt bör derföre endast användas i nödfall, då man saknar tillgång på rinnande watten.

Måste man röta sitt lin i stillastående watten, så bör man undersöka det watten man dertill vill använda. Det bör vara som marium (d. w. s. 12 till 20°) samt hwad man kallar mjukt, hwilket man ser deraf, att twål wäl löser sig i detsamma, och blandar sig likartadt med wattenmassan till en mjölklik wättska, då deremot twålen i det hårda wattnet skiljer sig i flockar, och flyter upp på ytan. Widare bör wattnet icke vara orent, ännu mindre blandadt med dy, gyttja eller andra främmande beståndsdelar och minst af allt hålla kalk eller jern, ej heller vara färgadt af ruttnade blad af ek eller al. Kan man samla och till rötningsgropen leda regnwatren, så är detta det bästa. Det bör äfwen anmärkas, att man i ett stillastående watten blott kan röta lin en gång om året, emedan wattnet genom den första rötningen blifwer skändt.

b) Rötning i rinnande watten. Det lin som röres i rinnande watten blifwer bäst. Det är starkast, af wackrare färg och användbart för de finaste tillverkningar. Särdeles är detta händelsen med torkadt, ett eller två år gammalt lin. Mindre wackert blifwer deremot det i färskt tillstånd rötta linet. Doet alltid bättre än på de båda förutnämnda sätten.

Rötningen i rinnande watten går wiserligen långsammare än i stillastående (4 till 14 dagar), och ofta ojemnare; men den har fördelen af ett wackrare lin, mindre arbete, och mindre fara för linets förderfwande genom för stark rötning. Man bör äfwen här hafwa samma uppmärksamhet på wattnets beskaffenhet, som ofwanför är omtaladt, samt desutom iakttaga, att wattnet ej får rinna häftigt (iu saktare iu bättre), samt att det ej är för varmt. Bäst är 12 å 15°; är det warmare så måste man vara högst uppmärksam att ei

linet tager skada. Derföre röter man i Belgien ej sitt lin i Juli eller Augusti månader, då wärmen är starkast.

Till rötningen i rinnande watten bör äfwen räknas den som sker i dammar eller gropar, försedda med tillz och astopp för wattnet. Man kan nemligen i dessa gropar åstadkomma samma omwexling af watten, som gör fodrötningen så fördelaktig. Gropen göres så att wattnet ledes in wid dess botten, men deremot astoppstrännan wid dess yta. Bäst är att göra gropen 3 alnar djup, hwarigenom man får wattnet något warmare på ytan än wid botten, och denna olikhet är nyttig, emedan toppändarne af linet rötes långsammare, och således böra ursättas för en högre värma, om de skola rötas liktidigt med rotändarne. Gropens längd göres wanligen 7 alnar och dess bredd från 4 till 7 alnar.

För att kunna bekwämt handtera linet under rötningen, insättes det i ett slags låda eller bur af spjeler eller låtter, hwilken göres 6 alnar lång, från 3 till 6 alnar bred, samt 2 alnar hög. Fyra starka låkten bilda bottenramen, i de fyra hörnen äro stolpar, och det hela sammanfogas sedan med swagare låkten, hwilka dels i horisontel riktning påspikade, bilda wäggarne, dels äfwen botten. Bottenlåktena spikas med 6 tum och sidolåktena med 8 till 12 tum mellanrum. Öfre delen af denna bur är öppen.

Linet bör förut vara löst bundet i kårswar af 8 till 12 tum diameter, och wäl renadt från alla främmande ämnen, såsom jord, blad m. m. Buren nedsättes i den tömda gropen, så att han står lika långt från dess sidor, och hans wäggar beklädas inwändigt till 3 tum tjocklek med lång halm i stående ställning, så att den står upp öfwer burens höjd. Linkårswarne nedsättes nu i buren, så att de stå löst, utan all presning, samt i upprätt ställning, så att rotändarne stå på burens botten, och toppändarne uppåt. Sedan buren blifwit fyllt, böjas topparne af den öfwer burens öfverkant uppstående halmen inåt, öfwer linet, som desutom ytterligare besättes med ett omkring 6 tum tjockt lager af halm. Deröfwer spikas sedan bräder, och dessa belastas med icke alltför stora stenar,

hwilka fördelas så jemnt som möjligt, och blott användas till så stor tyngd att buren hålles stummande och i jemwigt 2 till 3 tum under wattenets yta. Slutligen sästas i alla fyra hörnen af buren, halmrep, hwilkas andra ändar fastgöras wid i jorden nedslagna påsar, i ändamål att hindra buren, då han höjer sig, att kringsimma eller till och med kantra.

Såsom redan blifwit anmärkt måste röttningsburen simma i wattenet, så att det står 2 till 3 tum öfwer densamma. Efter ett par dagar börjar dock jäsnungen, och buren höjer sig. Då påstås så många stenar att han åter sjunker till sin bestämda gräns. Efter ytterligare ett par dagars förlopp börjar han sänka sig, då åter så många stenar borttagas, att han uppnår sitt förra läge — alltid omkring 3 tum under wattenytan.

Följande tecken gifwa tillräkna att rötningen blifwit fullbordad, och det bör anmärkas, att sedan linmassan på ofwansagde sätt höjt sig, och åter sjunkit, bör den noggrannaste uppmärksamhet användas och prof tagas hwarje timme för att se när den rätta tidpunkten för rötningen är uppnådd:

Det enda säkra tecknet till fullbordad rötning är att basten fläjer sig från stängeln, och för att utröna detta underkastar man linet följande prof: Man fläjer med fingrarna basten från stielken wid rotändan, dock ej mera, än att man knappt kan fatta den. Man håller nu, med ena handens tumme och pekfinger, den förra ändan af basten, och med samma fingrar af andra handen den lika förra ändan af den affalade stielken, så att hela strået får ett fritt och horisontelt läge. Basten måste nu, utan att man på ringaste stät drager, lossna från stielken genom den sig sänkande stängelns egen tyngd, och låte fläja sig från den.

Börjer man ett strå, med basten ännu påsttande, så måste det lätt brista, och den midt på strået brurua, trådaktiga delen deraf måste med lätthet kunna utdragas wid rotändan, så att basten blifs

wer qwar, såsom ett rör. Den affalade stängeln bör brista som glas, utan att det ringaste låta böja sig.

Torkar man strået så måste öfwen basten låta lätt och likaradt affala sig, från rotändan till toppen, och det trådlika afstångeln wara hwitt. Jutråffar allt detta, så är linet rött.

Nu skynbar man sig att taga upp linet utur gropen, följer det, om möjligt, i rent watten och uppställer bundarne några timmar att afdröppa. Derefter upplöses de, och linet utbreddes tuunt, såsom wid landrötning, på en nysslagen eller annars kort gräswall, för att fullkomligen torkas och blekas. Det sistnämnda likewis med wilkor att en klar och torr wäderlek gynnar det. Wid utbredandet tillser man att rotändarne wändas mot den sidan af fältet som mest är utsatt för windarne, hwarigenom linet mindre rubbas af blåsten. För regn får linet under denna blekning icke utsättas, och i Sverige wore Maj eller Juni de enda dertill påsande månaderna. Kan man ej wälja en torr och klar årstid, så är det bättre att aldeles afstå från linets blekning.

Under blekningen wändes linet hwar tredje eller fjerde dag, medelst käppar som man skjuter under detsamma. På något mer än en wecka är blekningen wanligen fulländad. Så snart en eller annan svart punkt på stängelne wisar sig, måste blekningen genast afbrytas samt linet upptagas och torkas.